

חתול שחור: איך מתמודדים עם שונא שנשבע להרוס אותך? מבוסס על לקו"ש כח/98 ואילך

מוחמד וסעיד הם שני קבצנים מוסלמים שפושטים יד בתחנת הרכבת בלונדון. כל אדם שעובר על יד מוחמד זורק לו מטבע בצלחת אך על סעיד איש אינו מסתכל. מוחמד סופר מאה ליש"ט בסוף יום ואילו סעיד יוצא בקושי עם 2. פעם ביקש סעיד להבין את הסוד: "איך המזל עובד עבורך?"

"פשוט מאוד", אמר מוחמד, תראה מה כתוב על השלט שלך: "יש לי אישה ושישה ילדים לפרנס". לא מעניין. על השלט שלי כתוב: "חסרים לי עשר ליש"ט כדי לחזור לפקיסטן"...

כמעט לכל אדם בעולם יש אנשים שהוא לא אוהב. זה יכול להיות מתחרה בעבודה, שכן מרגיז בבניין או אדם בבית הכנסת שפגע בו. לעיתים המריבה מסתבכת יותר והופכת ליריבות מרה בה שניהם הופכים להיות אויבים אכולי שנאה. הם מאבדים את הרסן וכל אחד מוכן לעשות הכול כדי להרוס את זולתו. הוא אורב לו בכל פינה, משמיץ אותו ומקלקל יוזמות שהוא מנסה לתפור.

ואצל כל יהודי עולה השאלה, מה צריך לעשות במקרה כזה? כיצד מתמודדים עם אדם שמוכן להרוס אותך? אולי להתעלם? להשיב מלחמה? שמא לנסות ליצור עמו קשר ולהאמין שההיגיון ינצח?

השבוע מקבלים שיעור רב עוצמה ממשה רבנו. מעט מאוד אנשים נתקלים באויב עיקש ומסוכן כמו זה שעמד מול משה רבנו. במשך שישים שנה נרדף משה על ידי זוג אויבים נחושים שראו בו את כל הרע שבעולם. הם לא היו מוכנים להתפשר על פחות מלסלק אותו מהזירה. וכאן מגלים דרך מופלאה בה התמודד משה עמו. וכיון שעומדים בערב ג' תמוז, יום ההילולא של הרבי מליובאוויטש, אין מתאים יותר מלהציג פרשנות מעמיקה מהרבי אודות התגובה מעוררת ההשראה של משה.

ב. פרשת השבוע עוסקת במערכה הקשה ביותר בתקופת מנהיגותו של משה. זו הפעם הראשונה שקמים אנשים ושוללים את עצם הסמכות שלו. הם מוחקים אותו אישית ומכריזים מפורשות: תסתלק לנו מהחיים! מי זה משה ואהרן שהשתלטו עלינו ומדברים בשמו של האלוקים?

מובילי המרד היו רבים, אך משה עצמו מזכיר רק שניים. כשהוא מסכם את תולדות ישראל בספר דברים הוא מזכיר משום מה רק שתי דמויות:

1. דברים יא,ו: ואשר עשה לדתן ואבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה האדמה את פיה ותבלעם את בתיהם ואת אוהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם.

דוד המלך אומר בצורה עוד יותר מפורשת: **תהלים קו: ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה', תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירם.**

זה לא עדת קורח, זה אפילו לא קורח עצמו, זה לא און בן פלת ואפילו לא 250 ראשי העדה אנשי שם. כל אלו 'נמרים של נייר' שכמה גערות מצד משה מחזירות אותם לגודל הטבעי שלהם. הסיפור האמתי הוא **עדת דתן ואבירם**. אלו זוג אנשים מסוכנים שלא הייתה דרך קונבנציונלית להתמודד אתם מלבד העונש הנורא שלא חזר על עצמו עוד: בליעה באדמה.

מה הסיפור של הזוג הזה? מה הציק להם? זאת הפעם הראשונה שהם מוזכרים בתורה וכל הפרשה לא מגלה מהם רוצים ממשה. הדבר היחיד שהפרשה כן מגלה הוא **עצמת השנאה היוקדת שלהם**. התיאורים מוכיחים שהם תבעו את **הראש של משה**. בעוד שקורח ומאתיים חמישים ראשי העדה ביקשו 'בסך הכול' שליטה, כבוד, אינטרסים, הם נאבקו במשה ישירות.

במדבר טז: ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי: המעט מכם כי הבדיל אלוקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם ... ובקשתם גם

כהונה? וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו: לא נעלה! המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר!

נשים לב להבדלים הבולטים בין הדיאלוגים עם קורח ודתן ואבירם. עם קורח ועדתו – א. משה מדבר רק על אינטרסים. כבר קיבלתם מה שמגיע לכם. ב. קורח שולט בכעס שלו ולא נגרר להשיב למשה. הוא פוליטיקאי מתוחכם שנוקט בטקטיקה תקשורתית של התעלמות מהיריב. כך מובא בתנחומא ו: "כל הדברים האלה פייס משה לקורח ואין אתה מוצא שהשיבו קורח דבר, לפי שהיה פיקח ברשתו ואמר אם אני משיבו, יודע אני בו שהוא חכם גדול ויקפחני בדבריו ואני מתרצה לו".

מול דתן ואבירם, לעומת זאת, הכול שונה. א. הם לא שולטים בזעמם ומטיחים בעזות מצח: "לא נעלה", אתה לא קיים מבחינתנו. ב. הטענה שלהם עצמה היא החמורה ביותר שאפשר להעלות על הדעת: רימית אותנו בכך שהוצאתנו ממצרים, "ארץ זבת חלב ודבש!" כלשונם.

במדבר טז: לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם – אור החיים: אין סיבה לשנאתם וחשדם ... אין זה אלא לצד היותם רע גמור וטבע הרע לשנוא הטוב שגאה עזה טבעית בלא סיבה.

אך מאיפה זה התחיל? כיצד מגיעים זוג יהודים לתעב את משה ואהרן ברמה פתולוגית של "שגאה עזה טבעית בלא סיבה"?

האמת היא שהמרד שלהם נמשך כבר יותר משישים שנה. הוא רק התפרץ כאן על פני השטח. אם נתבונן בפסוקי התורה עד כאן, נשים לב שהתורה זורקת רמז שחוזר על עצמו כל הזמן. בכל פעם שמשה מנסה להוביל מהלך דרמטי, קמים מולו "אנשים" ונאבקים בו.

המקרה הראשון התרחש עוד בהיותו נער במצרים. משה יצא מארמון פרעה וראה איש מצרי מכה איש יהודי. משה הביט כה וכה וירא כי אין איש וטמן את המצרי בחול. למחרת יצא שוב מהארמון וראה שני אנשים עברים נצים. הוא ניסה להפריד ביניהם ואז אחד אמר: 'ממך צריך להיזהר, אתה מחסל את מי שעומד בדרכך'. משה נחרד: "אכן נודע הדבר". שני האנשים הלכו והלשינו עליו לפרעה והמלך הוציא גזר דין מוות. משה ברח ממצרים לשישים שנה ארוכות¹ בגלל הצמד הזה שכמעט הרג אותו.

2. שמות ב: ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר למה תכה רעך: ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי?! וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה.

מי היו שני האנשים הללו? **רש"י: שני אנשים עבריים – דתן ואבירם. שפתי חכמים יג: דכתיב הכא שני אנשים וכתוב התם [בפרשתנו לגבי דתן ואבירם] 'סורו נא מעל אוהלי האנשים הרשעים האלה.**

ועדיין חסר משהו: מאיפה ידעו זוג הטיפוסים הללו על הרג המצרי? הרי משה הביט כה וכה וירא כי אין איש (ולכן נחרד לגלות ש"אכן נודע הדבר")? בילקוט ראובני מובאת פיסה מדהימה בפאזל:

ילקוט הראובני: וילך העברי לביתו לגרש את אשתו שנטמאה מן המצרים ותברח האישה ותגד לאבירם אחי האישה. ויהי בבקר שב משה שנית למחנה עברים ומצא דתן ואבירם נצים על זה הגט ויצא אליהם והשיבו לו: הלהרגני אתה אומר.

מתברר כי דתן הוא ה"עברי" שרב ביום הראשון עם המצרי, וכדי להציל אותו הרג משה את המצרי. הסיפור היה שדתן הלך לעבוד עבודת פרך והמצרי נכנס לביתו ופגע באשתו, שלומית בת דברי. למחרת התגלה הדבר לדתן והוא רב עם המצרי, ולכן משה הרג את המצרי. אחר כך החליט דתן לגרש את אשתו והיא סיפרה זאת לאחיה – אבירם. וכיון שכן דתן ואבירם רבו למחרת זה עם זה על הגט של שלומית. וכך שניהם הכירו היטב, בצורה אישית מאוד, את סיפור הריגת המצרי. [ואולי יש לומר, שכאן טמון סוד השגאה למשה, שכן הוא הכיר את הסוד המשותף להם לגבי שלומית].

¹ בחרתי בדעה ממוצעת, שמשה היה בן 20 כשהרג את המצרי והרי חזר למצרים בגיל 80. בנוסף, יש דעות שהיה בן 12 ויש דעות בן 40.

חלפו שישים שנה ומשה הצטווה לשוב למצרים כדי לגאול את ישראל. הקב"ה מדגיש בפניו: "מתו האנשים המבקשים את נפשך". הו' אומר שאני עדיין מכיר בשנאה האיומה שלהם כלפיך ולא הייתי דורש ממך לחזור לולי העובדה שהם מתו. (חז"ל מסבירים כי הם הפכו לעניים ולכן נחשבים כמתים).

חלפה עוד שנה דרמטית, משה הוציא את ישראל ממצרים והראה פלאי פלאות. העם כולו היה מוקסם מהמנהיג האלוקי שהוביל אותם – חוץ משני אנשים. הם מחליטים לקלקל את החגיגה. למה? ככה! כי אם משה רוצה דבר אחד, אנחנו רוצים את ההיפך.

שמות טז: וייתרו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש. רש"י: וייתרו אנשים – דתן ואבירם.

ואז מגיע המקרה השלישי. כאן הם מקבלים אומץ ויוזמים מרד כנגד ההליכה לארץ:

במדבר יד: ויאמרו איש אל אחיו [אחרי עדות המרגלים] נתנה ראש ונשובה מצרימה. הם מעלים הילוך ומנסים לשכנע את העם לחזור למצרים אחרי העדות הקשה של המרגלים.

ואולם הזעם והשנאה המבעבעים בתוך הלב עשרות שנים, פורצים כלבה רותחת במרד קורח ועדתו. (ראו בהערה²). כאן דתן ואבירם קמים בצורה רשמית ומתריסים בפניו: "לא נעלה". המהר"ל מסכם את כל מערכת היחסים בין משה ואהרן לדתן ואבירם בתובנה מיוחדת במינה:

מהר"ל גבורות ה' פרק יט: כאשר זכו ישראל לשני אנשים נבדלים במעלה והם משה ואהרן, זה לעומת זה היה מישראל ב' אנשים רשעים נבדלים לרע, מתנגדים תמיד למשה ולתורתו.

הקב"ה שומר על איזון בין כוחות הצדק והרשע בכדי לאפשר בחירה חופשית, ולכן כנגד אנשים מורמים מעם כמו משה ואהרן, ניתנו שני אנשים בעלי עצמה שכל תפקידם היה לגרום כאב ועגמת נפש ולהרוס את המוטיבציה של משה ואהרן. כנראה שלאף אחד לא קל בחיים...

אחרי שהבנו את עומק הצער שסבל משה משני הטיפוסים הללו - שנמשך למעלה משישים שנה! – מרתק לראות כיצד הגיב להם כשסוף-סוף ניתנה לו האפשרות לטפל בהם.

ב. הצעד הראשון שעושה משה הוא בהחלט לא צפוי: הוא פונה אליהם (כאמור לעיל) ומבקש ליצור מולם שיח. זה בהחלט צעד מפתיע, משום שהם כבר היו "מוחזקים במחלוקת". הם מתקוטטים אתו שישים שנה ומה פתאום ישתנה משהו עכשיו? להיפך, עכשיו הם מרגישים סוף סוף שעלו על גל והתחילו לקצור הישגים מול משה – וכיצד יוותרו עכשיו? התגובה שלהם צפויה: הם מסרבים לאחוז בידו המושטת ומגיבים במילים קשות כאמור לעיל: "לא נעלה".

למחרת מגיע העונש הנורא: ה' מצווה את משה להרחיק את העם מאוהלי דתן ואבירם כי עומדת להתרחש קטסטרופה. הם ובתיהם עומדים לקרוס לתוך האדמה. וכאן מגיע פסוק תמוה ביותר:

3. במדבר טז: וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע... דבר אל העדה לאמור: העלו [התרחקו] מסביב למשכן קרח דתן ואבירם: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל: וידבר אל העדה סורו נא מעל אוהלי האנשים הרשעים האלה.

קרה משהו מוזר: בעוד שהקב"ה שלח אותו להרחיק את האנשים מאוהלי דתן ואבירם, משה הלך "אל דתן ואבירם"! למה הלך אליהם כנגד ציווי ה'? ובפרט שלא אמר להם כלום בפועל?

המדרש (תנחומא ח) טוען כי משה החליט ביוזמתו להתרות אודות האסון המתקרב. "ואע"פ ששמע משה מפי הגבורה, לא אמר להם עד שהלך והתרה בהם שנאמר ... 'וילך אל דתן ואבירם'".

² למה עכשיו פרץ המרד של קורח? ומאיפה היה להם את האומץ לצאת בגלוי נגד משה ואהרן אחרי כל הניסים שהם חוללו? הרמב"ן מסביר כי אחרי חטא המרגלים והעונש הנורא שנגזר על כולם למות במדבר, העם היה שבור ומריר מהמנהיגות של משה – וזה היה כרוך כדי לפרוץ נגדו ולהאשימו בכל הצרות.

אבל הדברים קשים מאוד להבנה: א. הקב"ה לא ציווה להתרות בהם. ב. הרי לא אמר להם כלום בפועל וכיצד התרה בהם? לכן רש"י מעניק פרשנות הפוכה לחלוטין:

רש"י: ויקם משה - כסבור שיישאו לו פנים ולא עשו.

ההיפך הוא הנכון: משה עשה ניסיון אחרון לעורר אותם. כן, עד שנקרתה בפניו ההזדמנות להתפטר מהרוח הרעה שרודפת אותו שישים שנה, הוא ניסה בכל זאת ברגע האחרון אולי כן יישאו לו פנים. אבל עדיין לא ברור בכלל: הרי ה' לא ציווה אותו לעשות זאת? וגם לא אמר להם כלום בפועל?

אומר הרבי מליובאוויטש רעיון כביר: רש"י מעתיק את המלים "ויקם משה" כדי לרמוז לפירוש ישן שלו בפרשת חיי שרה. שם נאמר "ויקם שדה עפרון" ופירש רש"י: "תקומה הייתה לו שיצאה מיד הדיוט ליד מלך". היינו שהביטוי "ויקם" מסמל **הזדקפות, נשיאת ראש ורוממות**.

משה לא היה רשאי לומר כלום לדתן ואבירם, משום שכבר נחתמה הגזירה. אבל עדיין הלב שלו – לב כל קהל ישראל, אוהבן של ישראל היה – לא אפשר לו להניח לזוג הקושרים ללכת מהעולם במיתה משונה. ולכן הצעד האפשרי היחיד היה **"ויקם משה"**! להזדקף בעמידה של גדולה וכך לחלוף על יד האוהל של דתן ואבירם ביחד עם זקני ישראל ואולי התהלכה המרשימה תזעזע אותם. נאמר זאת כך: **משה הלך אל האוהל שלו, עטה את גלימת הראשון לציון הרקומה בפסי זהב – ויחל שמה שלא עשו המילים, תעשה זקיפות הקומה.**

ליקוטי שיחות כח/102: הוספת המילים 'ויקם משה' באה ללמד שהליכת משה לאוהל דתן ואבירם הייתה באופן של 'תקומה הייתה לו', כמו מלך מורם מעם, משום שכסבור שיישאו לו פנים, שההליכה הזו תגרום לשאת לו פנים. ולכן משה הלך עם זקני ישראל, אף שה' לא ציווה על כך, אלא כדי שההליכה תהיה באופן של 'ויקם'. ומובן שלא היה בכך סתירה לציווי 'העלו [התרחקו] מסביב למשכן קורח', משום שמשה לא אמר להם כלום, רק קיווה שהליכתו באופן של גדולה תפעל הכנעה וביטול.

וכמובן, שכל זה מעלה את השאלה, מה חשב משה? האם באמת העלה בדעתו לשנות אותם?! אחרי שישים שנה של רדיפות, כשהם סוף סוף מרגישים הצלחה וסחף במרד מולו – הם ייכנעו?!

במיוחד שגם מבחינה הלכתית, מובא במפורש שאדם לא צריך למחול למי שעלול לנצל את המחילה כדי להמשיך להרע לו (שו"ע רבינו תרו, ד): "והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול אלא ימחול לו מיד אא"כ ... חושש שלא יבא לעצמו איזה רעה ע"י שימחל דאז אינו צריך למחול דחיי קודמין לחיי חברו"³.

הנה הפרשנות העמוקה של הרבי מליובאוויטש לתפישת העולם שהניעה את משה רבנו.

ג. זה היה לפני 24 שנים, סמוך לעיר דייטונה בפלורידה. שני בחורים צעירים בשם אהרן ליפסקר ושלומי גרוסמן יצאו בנסיעה ארוכה לכיוון מיאמי. הם היו פעילים בארגון "אלף", שדואג לרווחתם ולחיייהם הרוחניים של אסירים יהודיים בבתי כלא בארצות הברית וכעת שבו מביקור אצל אסיר יהודי בודד בין אלפי אסירים גויים. לפנייהם עמדה דרך ארוכה של 280 קילומטר עד מיאמי.

לפתע הבחינו כי מד הדלק יורד. הם חיפשו נואשים תחנת דלק קרובה וחששו לחשוב על אפשרות שייאלצו לבלות את הלילה על הכביש הנידח בו נסעו. ברגע האחרון מצאו תחנה קטנה. עובד התחנה שמילא את המכל, הביט בהם שוב ושוב וכשסיים שאל אם יהיו מוכנים לצאת מהרכב ולהתלוות אליו

³ יסודה של הפסיקה הוא בסיפור במסכת יומא פז: רב היה מקריא את הפרשה לפני רבי. נכנס תלמיד אחד באיחור ורב התחיל שוב את הפרשה. נכנס תלמיד שני באיחור ורב חזר פעם שנייה. נכנס תלמיד שלישי ושוב עצר רב וחזר עבורו. אחר כך נכנס רבי חנינא, שהיה ראש הישיבה שם, אך כאן איבד רב את הסבלנות ולא היה מוכן לחזור שוב מההתחלה. רב חנינא הקפיד על רב וסירב למחול לו.

רב שהצטער על מעשהו היה עולה לרב חנינא מדי ערב יום כיפור, במשך 13 שנים, ורב חנינא התעקש שלא למחול לו. הסיבה להקפדת רב חנינא הייתה נעוצה בכך שחשש מנוכחותו של רב. שכן רב חנינא היה ראש ישיבה באותו מקום והוא חלם שרב יחליף אותו בראשות הישיבה. רב חנינא נבהל וראה בכך סימן שהוא עומד למות, משום ש"אין מלכות נוגעת בחברתה". ולכן לאחר שרב פגע בו, הוא לא מחל לו מתוך מחשבה שזה יגרום לרב לעזוב את המקום וכך יינצלו חייו. ואכן בסופו של דבר, רב עזב את הארץ והפך להיות גדול חכמי בבל.

למשרדו? הבחורים נעשו עצבניים. הם בעצמם לא הבינו מדוע הסכימו לו, אבל מסיבה כלשהי נענו. הם צעדו עמו וראו איש זקן יושב ובוהה. העובד פנה אליו: "אבא, הנה הם, באו לקחת אותך!".

הבחורים התבלבלו ולא ידעו מה לומר. הזקן התעניין מאיפה הם מגיעים? הם סיפרו כי הם חסידים של הרבי מלובאוויטש והתגלגלו לאזור כדי לעזור לאסיר יהודי בודד להניח תפילין. הזקן ההמום פרץ בבכי וביקש מהם לשבת. הוא סיפר מעשה מדהים: הוא גדל לפני השואה בבית חסידי. כל בני משפחתו נרצחו בידי הגרמנים ובעוד שגופו שרד את המלחמה, נפשו נשרפה באדי המחנות. הרוס הוא הפליג לאמריקה ולא הבין כיצד אפשר לחיות חיים נורמליים. הוא בעיקר לא הבין איך יהודים ממשיכים לשמור תורה ומצוות? הוא היה נחוש להשאיר מאחוריו כל זכר לעברו היהודי. בתחילה גר במיאמי, אך כיוון שהיה שם בית כנסת רפורמי, זה לא היה מספיק רחוק בשבילו. הוא עבר לאותה עיירה קטנה ליד דייטונה בה היה בטוח שלא יראה יהודים לעולם. הוא התחתן עם אישה גויה, ילד ממנה שלושה ילדים וכאן הוא גר עשרות שנים. אחד הילדים היה זה שמילא עבורם את מכל הדלק.

השנים חלפו, לילה אחד לא הצליח להירדם והחל לזפזף בין ערוצי הטלוויזיה. באחד מערוצי הכבלים ראו אדם מבוגר שמדבר בהתלהבות באידיש. הוא היה המום. הוא לא שמע את השפה הזו עשרות שנים. על המסך גלש כיתוב שזאת התוועדות חסידית בבית מדרשו של הרבי מלובאוויטש בברוקלין. הוא הסתקרן להקשיב ושמע את הרבי אומר כי הנביאים מבטיחים ש"לא ידח ממנו נידח" והקב"ה יאסוף כל יהודי ויהודייה ויוביל אותם אל הגאולה. לא חשוב איך יהודי נראה ואיך נראים חיי, אף אחד לא יינטש. שום יהודי לא ילך לאיבוד.

הוא הרגיש שהרבי מדבר אליו ישירות ואומר: אתה בן לעם היהודי, היית בן ונשאת בן, וגם אם התנתקת למשך עשרות שנים. בבוקר הוא אסף את בני משפחתו וגילה שהוא יהודי. הוא אמר כי הייתה לו הלילה התגלות והרבי על המסך הבטיח שיום אחד יבואו לקחת אותו. ולכן כשבתם הנה, סיכם בהתרגשות, הבן שלי נכנס ואמר: 'אבא, הנה הם, באו לקחת אותך'!...

משה רבנו הביט אחרת על יהודים. הוא האמין - כדבריו הידועים של ספר הכוזרי - ב"סגולת ישראל". הוא אמר שנפשו של היהודי היא "חלק אלוקה ממעל ממש", השורש שלה נחצב תחת כיסא הכבוד והיא חפצה בטבעה להתכלל באלוקות. ולכן, משה לא האמין לחטאים שלהם. הוא לא השתכנע מהרוע שלהם. הוא ראה בחטא רק מעידה זמנית המנוגדת לאופיו האמיתי של האדם, וכיון שכן, החטא לא הופך לעולם להיות בבחינת "חזקה". נאמר זאת כך: גם אדם שיצמד שישים שנה על ארבע כמו חתול - יישאר בן אדם. וגם יהודי שיחטא שישים שנה - יישאר יהודי החפץ בטבעו בטוב.

וזאת כל הנקודה: אצלנו, כשאדם פוגע בנו, אנו סבורים שהוא עשה זאת מכל הלב. אבל כשהוא מבקש סליחה - אנו בודקים מה האינטרס שלו... אצל משה זה עבד הפוך. "תפישת האדם" שלו הייתה הפוכה. הוא לא האמין לכישלונות של דתן ואבירם, הוא כן האמין לבקשת הסליחה שלהם.

לא מדובר בחידוש חסידי, זהו יסוד מרכזי המפורש בתורה עצמה:

4. במדבר ה'יב: איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל - סוטה ג,א: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות.

התורה מדגישה כי החטא של היהודי הוא סטייה ממהותו העצמית. אין זה אלא שהוא טעה, מעד, נסחף בלהט החיים הטובים ואיבד את השליטה העצמית. וכיון שכן, גם יהודי שטועה שישים שנה, יכול ברגע להשתנות. "כסבור שיישאו לו פנים"⁴.

לקו"ש שם/102: מזה לימוד נפלא באהבת ישראל, למרות שהיה זה לאחר גזר דין ולאחר שהקב"ה סגר בפניהם את השער ואמר 'העלו מסביב למשכן קורח', בכל זאת משה רבנו, מצד גודל אהבת ישראל שלו לכל יהודי בכל מצב שיהיה, חיפש עצה כיצד להצילם מרדת שאולה. עאכ"כ כשמדובר

⁴ משל אדיר (שמעתי מהרב מוטי אלון): הפסוק אומר: "רחץ ה' את צואת בנות ציון". גם לגבי פרה אדומה שמכפרת על עוון העגל, נאמר: "תבוא האם ותקנה את צואת בנה". מהי כוונת הביטוי הלא-אסתטי הזה? אלא כאשר ילד מסתובב מלוכלך, אנשים זרים זועקים בתיעוב: "איכס, מסריח פה, שמישהו ייקח אותו". אך אז האימא מחבקת אותו ואומרת: "מתוק שלי, בוא אחליף לך את החיתול". מה ההבדל בין האנשים הזרים ובין האימא? כולם מבלבלים בין הילד ובין הצואה. הם רואים בו עצמו ילד מלוכלך. ואילו האימא יודעת כי הצואה היא לכלוך חיצוני, עוד רגע תנקה אותו והוא ישוב להיות הילד של במבה'.

על יהודים שאינם מורדים בה' ח"ו, אלא לכל היותר במעמד ומצב של תינוק שנשבה בין העמים, מוטל חוב על כל אחד לעשות התלוי בו בכל מיני התחכמות ותחבולות לקרבו לאבינו שבשמים.

כאן אפשר להוסיף נקודה עצומה לעניות דעתי שאינה מובאת בשיחה, אבל מרימה את הרעיון כולו לגבהים חדשים. למעשה, משה רבנו צדק. הוא ידע משהו על דתן ואבירם שאנחנו לא הזכרנו עד כעת. כאשר לוקחים בחשבון גם את ההיבט הזה בהיסטוריה שלהם, הכול משתנה.

כל אחד שקורא את הסיפור של דתן ואבירם מתפלא: כיצד זכו לצאת ממצרים? הרי כתוב ששמונים אחוז מבני ישראל מתו בשלוש ימי האפלה והם בוודאי היו רשעים אחרי שהלשינו לפרעה על משה?

יתירה מכך: בתרגום יונתן מובאת נקודה מופלאה. הם באמת לא רצו לצאת ממצרים וניצלו רק במקרה. בפרשת בשלח נאמר: "ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר", והשאלה מתבקשת: כיצד אמר "לבני ישראל"? הרי הם יצאו מזמן ממצרים? רש"י עונה שהכוונה היא 'על בני ישראל', אבל תרגום יונתן כותב נקודה מרתקת:

שמות יד, ג: ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר - תרגום יונתן: ויימר פרעה לדתן ולאבירם בני ישראל דמשתירון במצרים.

מתברר שדתן ואבירם נשארו עם פרעה במצרים, כבר אז הם טענו: "נתנה ראש ונשובה מצרימה". אלא שהם יצאו עם פרעה לרדוף אחרי בני ישראל להחזירם למצרים וכשראו את הנס של קריעת הים, קפצו המימה וניצלו. אבל כיצד זכו לנס הזה? מדוע לא טבעו עם המצרים?

הסבר מופלא מובא בחידושי מהרי"ל דיסקין, מרבניה הגדולים של ירושלים לפני כ-130 שנה: דתן ואבירם היו בעלי זכות עצומה. הם מסרו נפשם עבור ישראל. בסוף פרשת שמות מסופר כי "שוטרי בני ישראל" תקפו את משה ואהרן על כך שבגללם החמיר פרעה את תנאי השעבוד. עד אז קיבלו תבן מוכן ועכשיו עליהם להכין גם את התבן. רש"י אומר שם שהשוטרים החצופים הללו היו דתן ואבירם. והנה לפני זה נאמר ש"שוטרי בני ישראל" הוכו בידי המצרים על כך שהיהודים לא עמדו במכסות. מסירות הנפש של השוטרים הייתה בכך שלא הלשינו על העובדים שלא עמדו במכסות, אלא חטפו את המכות בעצמם. וכיון ש"שוטרי בני ישראל" הם דתן ואבירם - מובן שגם כאן אלו דתן ואבירם.

ועכשיו הכול מובן: משה רבנו ידע את האמת. אין יהודי אבוד, אין יהודי מנותק, יש יהודי טועה ומבלבל. עובדה ברורה: אפילו רשעים כדתן ואבירם שרודפים אותו שישים שנה, במקרה אחר, הם חטפו מכות כדי להציל יהודים. זה הביטוי שהזכיר הרבי פעמים רבות: "ביהודים צריכים להבין!".

חידושי מהרי"ל דיסקין שמות ה'יד: השוטרים האחרים שמסרו עצמם על ישראל וסבלו מכות עליהם, כמו שכתוב ויכו שוטרי בני ישראל, אלה זכו שיהיה רוח הקודש שורה עליהן ... ודתן ואבירם שלא זכו למעלות רוח הקודש מפני שהיו מחרפין בהצותם על ה' ומשה, הזכות הזו שהיו מוסרים נפשם וסבלו ייסורי הגוף כדי להקל העבודה מבני ישראל - תולה להם שלא ימותו בשלוש ימי האפלה.

מה נוכל לקחת מכאן הלכה למעשה:

ראיתי וארט יפה ב"כתב סופר": הוא מביא את דברי הגמרא "אין מחזיקים במחלוקת" ומפרש ש'במחלוקת לא סומכים על חזקה'. העובדה שרבנו אתמול לא אומרת שנריב גם היום. מוטל על האדם להאמין בכל יום מחדש שהריב היה רק זמני והשלום יהיה נצחי.

הלכה למעשה, הדברים אומרים שתי נקודות פשוטות: ראשית, לא לקרוע את החבל. גם אדם שכועסים עליו הוא בן אדם וכך צריך להתייחס אליו. קיבלנו מהרבי דוגמאות רבות לכך והנה אחת מהן: זלמן שחטר-שלומי היה יהודי שגרם עגמת נפש רבה לרבי. במקורו היה חסיד חב"ד שיצא להפיץ יהדות בקמפוסים, אך במשך הזמן נסחף אחרי תנועת "ילדי הפרחים", נטש את דרך ההלכה והיה ממקימי 'התנועה להתחדשות יהודית'.

פעם התעניין הרבי אצל הרב אברהם שם טוב, השליח בפילדלפיה, האם עומד בקשרי ידידות עם שחטר? הרב שם טוב ענה בחיוב. הרבי התעניין כיצד שחטר מסתדר בפרנסה? הרב שם טוב ענה שאינו יודע. גער הרבי בשליח: ככה אתה בידידות אתו?! כשאינך יודע מה קורה עמו בפרנסה?!

שנית, לא להפסיק לנסות לקרב ולהאחיב. תמיד ראוי לפנות אל האדם בשפה חיובית, המדגישה את המעלות שלו ועצם "הלימוד זכות" מעורר בו את הרצון לתקן, כפי שראינו תדיר בהנהגת הרבי.

יעזור ה' שההתעסקות בעניינים של אהבת ישראל וקירוב ישראל, תאמר "די" לגלות הארוכה הזו ונזכה ל'הקיצו ורננו שוכני עפר' בגאולה האמתית בקרוב ממש.

לסיום סיפור מקסים: החסיד ר' שמואל פרוס מכפר חב"ד ישב שנים ארוכות במחנה עבודה בסיביר בעונן הפצת יהדות ברוסיה הקומוניסטית. באותו מחנה הכיר יהודי מגרוזיה בשם אברהם שהיו לו זכויות יתרות. הלה היה תופר כובעים במקצועו וקציני המחנה היו מנצלים אותו לתפור כובעים סוגוניים עבור בנות משפחתו. הוא קיבל חדר עבודה קטן ושם הרוויח מעט שקט.

לפני חג הסוכות פנה אברהם אל ר' שמואל והתעניין כיצד יקיימו את מצוות החג. ר' שמואל התפלא, שכחת איפה אנו נמצאים?! אך אברהם היה נחוש. הוא אמר כי יחבר קרשים קטנים אל קיר חדר העבודה המבודד שלו ושם תהיה להם סוכה. בליל החג נכנסו שניהם אל הסוכה הקטנטנה, התברר שאברהם מצא מעט וודקה לקדש עליה והם לא האמינו שהנס קורה להם. לפתע נשמעו צעקות. "השתגעתם?! אגיש נגדכם כתב אישום כפול, הן על פולחן דתי והן על שתייה חריפה במחנה!" היה זה קצין בכיר שנקלע פתאום למקום. ר' שמואל היה כבר מבוסס די הצורך וענה לקצין בהתלהבות: "אחא, במקום להפריע בוא תצטרף". הוא מילא את הכוס על גדותיה, בירך אתו שהכול נהיה בדברו והקצין המבלבל לגם את כולה.

הוא התיישב אל הקרקע לידם והחל לבכות. התברר כי הוא יהודי כמותם שנסחף אחרי גלי המהפכה. הלבבות נפתחו והם ישבו והתוועדו את התוועדות "שמחת בית השואבה" כמנהג החסידים הראשונים. ללמדך שאין יהודי שלא מאמין, יש יהודי שלא לקח מספיק לחיים...

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**